

פרשת ראה תשס"ח
בענין שמירת כספים

רש"י

(א) **מקץ שבע שנים** - יכול שבע שנים לכל מלוה ומלוה, תלמוד לומר (פסוק ט) קרבה שנת השבע. ואם אתה אומר שבע שנים לכל מלוה ומלוה להלוות כל אחד ואחד, היאך היא קרבה, הא למדת שבע שנים למנין השמיטות:
(ב) **שמוט כל בעל משה ידו** - שמוט את ידו של כל בעל משה:
(ג) **את הנכרי תיגוש** - זו מצות עשה:
(ד) **אפס כי לא יהיה בך אביון** - ולהלן הוא אומר (פסוק יא) כי לא יחדל אביון, אלא בזמן שאתם עושים רצונו של מקום, אביונים באחרים ולא אביונים בכס. אביון דל מעני, ולשון אביון שהוא תאב לכל דבר:
(ה) **רק אם שמוע תשמע** - אז לא יהיה בך אביון:
שמוע תשמע - שמע קמעא משמיעין אותו הרבה:
(ו) **כאשר דבר לך** - והיכן דבר, (דברים כח, ג) ברוך אתה בעיר: **והעבטת** - כל לשון הלוואה כשנופל על המלוה, נופל בלשון מפעיל. כגון והלוית, והעבטת. ואם היה אומר ועבטת היה נופל על הלוה, כמו ולוית: **והעבטת גוים** - יכול שתהא לזה מזה ומלוה לזה, תלמוד לומר ואתה לא תעבוט: **ומשלת בגוים רבים** - יכול גוים אחרים מושלים עליך, תלמוד לומר ובך לא ימשולו:

דברים פרק טו

(א) **מקץ שבע שנים תעשה שמטה**: (ב) **וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברכהו לא יגש את כעוהו ואת אחיו כי קרא שמטה ליקנך**: (ג) **את הנכרי תגש ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך**: (ד) **אפס כי לא יהיה בך אביון כי בך יברכך יקנך בארץ אשר יקנך אלהיך נתן לך נחלה לרשתה**: (ה) **רק אם שמוע תשמע בקול יקנך אלהיך לשמור לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום**: (ו) **כי יקנך אלהיך ברכך כאשר דבר לך והעבטת גוים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בגוים רבים ובך לא ימשלו**: (ז) **כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארץ אשר יקנך אלהיך נתן לך לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך מאחיד האביון**: (ח) **כי פתח תפתח את ידך לו והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו**: (ט) **השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה ורעה עיניך באחיד האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל יקנך והיה בך חטא**: (י) **נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך יקנך אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך**: (יא) **כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על פן אנכי מצוה לאמר פתח תפתח את ידך לאחיד לעניך ולאביון בארץך**:

(ז) **כי יהיה בך אביון** - התאב תאב קודם: **מאחד אחיד** - אחיד מאביך, קודם לאחיד מאמך: **שעריך** - עניי עריך קודמים לעניי עיר אחרת: **לא תאמץ** - יש לך אדם שמצטער אם יתן אם לא יתן, לכך נאמר לא תאמץ. יש לך אדם שפושט את ידו וקופצה, לכך נאמר ולא תקפוך: **מאחיד האביון** - אם לא תתן לו, סופך להיות אחיו של אביון [בעניות]:
(ח) **פתח תפתח** - אפילו כמה פעמים: **כי פתח תפתח** - הרי כי משמש בלשון אלא: **והעבט תעביטנו** - אם לא רצה במתנה, תן לו בהלוואה: **די מחסורו** - ואי אתה מצווה להעשירו: **אשר יחסר לו** - אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו: **לו** - זו אשה. וכן הוא אומר (בראשית ב, יח) אעשה לו עזר כנגדו:
(ט) **וקרא עליך** - יכול מצוה, תלמוד לומר (דברים כד, טו) ולא יקרא: **והיה בך חטא** - מכל מקום, אפילו לא יקרא. אם כן למה נאמר וקרא עליך, ממחר אני ליפרע על ידי הקורא יותר ממי שאינו קורא:
(י) **נתון תתן לו** - אפילו מאה פעמים: **לו** - בינו ובינך: **כי בגלל הדבר** - אפילו אמרת ליתן, אתה נוטל שכר האמירה עם שכר המעשה:
(יא) **על כן** - מפני כן: **לאמר** - עצה לטובתך אני משיאך: **לאחיד לעניך** - לאיזה אח, לעני: **לעניך** - ביו"ד אחד, לשון עני אחד הוא. אבל ענייך בשני יודי"ן, שני עניים:

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen
Visit www.atid.orgshiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for the completely free Elul Zman in
Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.

רשב"ם

(ד) **אפס כי לא יהיה בך אביון** - אם תשמט, הקי' ישלם לך: (ה) **אם שמע תשמע [וגו'] והעבטת** - תקח משכונם בעל כורחם על הלוואותיך: (ח) **כי פתוח תפתח את ידך** - אלא: (ט) **השמר לך פן יהיה עם לבבך דבר בליעל** - כלומר דבר של רשע, כמו דבר בליעל יצוק בו, שפתרונו כך: (יא) **כי לא יחדל אביון מקרב הארץ** - כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא:

אבן עזרא

(ד) **אפס** - הטעם: דע כי זה שצויתך, שלא תגוש את אחיך אין צורך, אם היו כל ישראל או רובם שומעים בקול השם. אז לא יהיה בך אביון, שהוא צריך להיחזק מלוה אותו. רק, כולכם תעבטו גוים רבים. והטעם, תקחו עבוטו שהוא משכון, בעבור ממון שתתן לו, שהוא צריך אליו לסחור בו: (ז) **לא תאמץ את לבבך** - לדבר על לבו דברים טובים. **תקפוץ** - תסגור, וכן קפצה פיה (תהלים קז, מב; איוב ה, טז). קפץ באף (תהי' עז, י). יקפצו מלכים פיהם (ישעי' נב, טו) והוא פעל קל. **האביון** - יש אומרים, שהוא מגזרת ולא אבה (שמות י, כז), כי הוא במשקל עליון וחביון והגיון שהשרש עלה, חבה, הגה. והטעם - שהוא מתאוה לכל דבר בעבור חסרונו:

רמב"ן

(יא) **כי לא יחדל אביון מקרב הארץ** - מפרשים אמרו שלא יחדל האביון מקרב הארץ באחד מכל הזמנים, כי לעולם יהיה אביון בארץ שגלוי היה לפניו שלא יעשו מה שאמר להם כי לא יהיה בך אביון אם שמוע תשמע בקול ה' אלהיך לשמור לעשות את כל המצוה. ואינו נכון לדעתי, כי התורה תרמוז במה שעתיד להיות, אבל לא יתנבא עליהם בפירוש שלא יקיימו התורה לעולם, וחלילה, רק בדרך אזהרה יזכיר הדבר. והנכון שיאמר, שלא יחדל אביון, שיהיה נמנע ולא ימצא עוד לעולם. והזכיר זה, בעבור שהבטיח שלא יהיה בהם אביון בשמרים כל המצוה, אמר אבל ידעתי כי לא יהיו כל הדורות כל ימי עולם כלם שומרים כל המצוה עד שלא נצטרך כלל לצוות על האביון, כי אולי בקצת הימים ימצא אביון, ואני מצוך עליו אם ימצא. ואמר "מקרב הארץ", לרמוז על כל הישוב, כי ההבטחה שלא יהיה בנו אביון בארץ אשר ה' אלהינו נותן לנו נחלה אם נקיים שם כל המצות, ועתה אמר כי יתכן שימצא אביון באחד מן הזמנים ובאחד מן המקומות אשר תשב בה, כי טעם "בארץ" כטעם בכל מושבותיכם (במדבר לה כט), בארץ ובחוצה לארץ: וטעם **ולאביונך בארץ** - כאומר לאחיך העני ולכל אביוני ארצך, כי בעבור שהמצוה לישראל יזכיר אחיך, ויצטרך לפרש אחיך וכל אביוני ארצך לצוות על כלל ישראל, ומדרשו (ספרי קמב) להקדים הקודם:

ויקרא רבה (וילנא) פרשה לד

- לבדו אלא ללמדך שכל מי שעושה חסד עם א'
 40 מגדולי ישראל מעלין עליו כאלו עושה חסד עם
 כל ישראל והרי דברים ק"ו ומה מי שעשה חסד
 עם מי שחייב לו ראה מה פרע לו הקב"ה מי
 שעושה חסד עם מי שאינו חייב לו עאכ"ו ר'
 סימון בשם רבי אלעזר אומר בו שיטה חורי
 45 אמר מי הוא שעשה חסד עם מי שצריך חסד
 זה בועז עם רות הה"ד (רות ב) ויאמר לה בועז
 לעת האוכל גשי הלום קריבי להכא ואכלת מן
 הלחם מלחם של קוצרים וטבלת פתך בחומץ
 שכן דרך הקוצרים להיות טובלין פתן בחומץ
 50 בשעת השרב א"ר יונתן מכאן שמוציאין מיני
 חמצים לגרנות ותשב מצד הקוצרים ודאי
 ויצבט לה קלי קליל זעיר בראשי אצבעותיו נתן
 לה והכתיב (שם רות ב') ותאכל ותשב ונתת
 א"ר יצחק אגן שמעינן מינה תרתי או ברכה
 55 שורה בידו של אותו צדיק או ברכה שורה
 במעיה של אותה צדקת אלא מן מה דכתיב
 ותאכל ותשב ונתת אנו יודעין שברכה שורה
 בתוך מעיה של אותה צדקת אמר ר' יצחק
 למדתך תורה דרך ארץ שכשיהא אדם עושה
 60 מצוה יהא עושה אותה בלב שמח שאלו היה
 ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו (בראשית לז)
 וישמע ראובן ויצילהו מידם היה טוענו ומולכו
 אצל אביו ואלו היה יודע בועז שהקב"ה מכתוב
 עליו ויצבט לה קלי עגלים פטומים היה
 65 מאכילה ר' כהן ורבי יהושע ברבי סימון בשם
 ר' לוי אמרו לשעבר היה אדם עושה מצוה
 והנביא כותבה ועכשיו אדם עושה מצוה מי
 כותבה אליהו ומלך המשיח והקב"ה חותם על
 ידיהם כההוא דכתיב (מלאכי ג) אז נדברו יראי
 70 ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב וגו',
 תני ר' יהושע יותר ממה שבעל הבית עושה עם
 העני העני עושה עם בעל הבית שכן רות אומרת
 לנעמי (רות ב) שם האיש אשר עשיתי עמו היום
 בועז אשר עשה עמי אין כתיב כאן אלא אשר
 75 עשיתי עמו אמרה לה הרבה פעולות וטובות
 עשיתי עמו היום בשביל פרוסה שנתן לי.
- ד"א וכי ימוד אחיך ... [ח] ר' סימון בשם ר'
 אליעזר אומר בה ד' שיטין מי הוא שעשה חסד
 עם מי שלא היו צריכין אברהם עם מלאכי
 השרת כתיב (בראשית יח) והוא עומד עליהם
 5 תחת העץ ויאכלו וכי אוכלין היו אמר רבי יודן
 נראין כאוכלין ושותין וראשון ראשון מסתלק
 ומה פרע הקדוש ב"ה לבניו המן יורד להם
 והבאר עולה להן והשלויו מצוי להם וענני כבוד
 מקיפין אותם ועמוד הענן נוסע לפניהם והרי
 10 דברים ק"ו ומה אם מי שעשה חסד עם מי
 שאינו צריך לחסד פרע הקב"ה לבניו מי
 שעושה חסד עם מי שצריך על אחת כמה וכמה
 ר' סימון בשם ר' אליעזר אמר בה שיטה חורי
 מי הן שלא עשו חסד עם מי שלא היו צריכין
 15 לחסד עמוני ומואבי עם ישראל דכתיב (דברים
 כג) על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים
 וכי צריכין היו להם ישראל והלא כל אותן
 ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היה המן
 יורד להן והבאר עולה והשלויו מצוי להם וענני
 20 כבוד מקיפות אותם ועמוד ענן נוסע לפניהם
 אלא דרך ארץ הוא הבא מן הדרך מקדימין
 להם במאכל ובמשתה מה פרע להן הקב"ה
 מתוך כך לא יבא עמוני ומואבי והרי דברים
 ק"ו ומה אם מי שלא עשו חסד עם מי שאינו
 25 צריך חסד ראה מה פרע להם שכרם מי שאינו
 עושה חסד עם מי שצריך חסד עאכ"ו, ר"ש בן
 אלעזר אומר בה שיטה חורי מי הוא שעשה
 חסד עם מי שחייב לו יתרו עם משה (שמות ב)
 ויאמר להן קראן לו ויאכל לחם ר' סימון אמר
 30 בשכרו האכילו דכתיב (שם שמות ב') וגם דלה
 דלה לנו רבי יהודה ורבי נחמיה ורבנן ר"י אמר
 דלה לנו ולאבותינו ר' נחמיה אמר דלה לנו
 ולרועים ורבנן אמרי דלה לנו בזכות אבותינו
 ולרועים בשביל להטיל שלום ואימתי פרע לו
 35 הקב"ה שכרו ר' יוחנן בשם ר' יוסי הגלילי
 אומר בימי שאול הה"ד (שמואל א טו) ויאמר
 שאול אל הקיני לכו סורו רדו וגו' וכי עם כל
 ישראל עשה חסד והלא לא עשה אלא עם משה